

**TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

**2016 YILI
FINDIK SEKTÖR RAPORU**

ANKARA 2017

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
1. DÜNYADA FINDIK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ	2
1.1 Üretim	2
1.2 İhracat	2
1.3 İthalat	3
2. TÜRKİYE'DE FINDIK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ	4
2.1 Üretim	4
2.2 Tüketim	5
2.3 İhracat	5
3. TMO'NUN FINDIK SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ	6
4. ÖNEMLİ FINDIK ÜRETİCİSİ ÜLKELER VE İZLEDİKLERİ POLİTİKALAR	7

FINDIK SEKTÖR RAPORU

1. DÜNYADA FINDIK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ

1.1. Üretim

Fındık; bademden sonra dünyada en yaygın yetiştiriciliği yapılan, sert kabuklu meyvedir. Fındığın kültür çeşitleri Türkiye, İtalya, İspanya, ABD, Şili, Çin, İran, Yunanistan, Fransa, Azerbaycan, Rusya ve Gürcistan'da yetiştirilmektedir. Bunun yanı sıra FAO istatistiklerinde üretici olarak henüz yer verilmeyen Arjantin, Avusturya, Avustralya, Estonya, Yeni Zelanda, Suriye, İngiltere ve Yugoslavya gibi ülkeler de yer almaktadır.

Dünya fındık üretimi, 1960'lı yıllarda yaklaşık 250 bin ton civarında iken son 5 yıllık süreçte ortalama 807 bin tona çıkmıştır. Dünya fındık üretiminin yaklaşık %67'sini gerçekleştiren Türkiye'yi sırasıyla İtalya ve Gürcistan takip etmektedir (INC).

Tablo 1: Dünya Fındık Üretimi (Kabuklu/Bin Ton)

ÜLKELER	2012	2013	2014	2015	2016	ORTALAMA
TÜRKİYE*	660.000	549.000	412.000	646.000	420.000	537.400
İTALYA	84.000	100.000	80.000	125.000	130.000	103.800
AZERBAYCAN	40.000	35.000	25.000	40.000	50.000	38.000
GÜRCİSTAN	28.000	40.000	35.000	50.000	60.000	42.600
ABD	32.000	40.200	36.300	27.850	37.800	34.830
İSPANYA	16.000	18.000	19.500	22.000	18.000	18.700
DİĞERLERİ	25.000	25.000	25.000	42.000	42.000	31.800
TOPLAM	885.000	807.200	632.800	952.850	757.800	807.130

Kaynak: INC, *TÜİK

Son 5 yıllık ortalama veriler dikkate alındığında ülkemiz üretimi 537 bin ton (%67), diğer ülkelerin üretimi ise 270 bin ton (%33) civarındadır.

1.2. İhracat

Dünyada fındık tüketiminin tamamına yakını Avrupa ülkeleri tarafından gerçekleştirilmekte ve büyük ölçüde çikolata ve şekerleme sanayinde ham madde olarak kullanılmaktadır.

Dünya fındık ihracatının son 5 yıllık ortalaması kabuklu fındık karşılığı 684 bin tondur. Bunun %75'ini Türkiye gerçekleştirmektedir (INC). Dünya fındık üretim ve ihracatının çok önemli bir kısmını Türkiye'nin sağlamasından dolayı ülkemizin iç piyasada uyguladığı politikaların dünya piyasaları ve fiyatlarına etkisi de fazla olmaktadır.

Diğer önemli fındık ihracatçısı ülkeler İtalya, Gürcistan, ABD, Azerbaycan ve Almanya'dır. Bununla birlikte üretici olmamalarına rağmen ithal ettiği fındığı, iç veya işlenmiş olarak ihraç eden ülkeler Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika ve İsviçre'dir.

Tablo 2: Dünya Fındık İhracatı (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton)

ÜLKE	2011	2012	2013	2014	2015	ORTALAMA
TÜRKİYE	487.533	531.488	549.315	505.057	480.275	510.733
İTALYA	28.510	28.320	34.263	37.785	36.994	33.174
GÜRCİSTAN	38.184	27.106	57.889	38.674	37.676	39.906
ABD	19.967	3.142	31.308	39.098	40.052	26.713
AZERBAYCAN	25.804	20.500	20.830	23.918	490	18.308
ALMANYA	9.868	5.658	10.072	11.989	9.615	9.440
İSPANYA	5.559	4.652	5.096	4.763	3.224	4.659
FRANSA	4.607	2.024	4.937	5.354	3.716	4.128
DİĞERLERİ	62.232	17.016	47.243	27.957	30.650	37.020
TOPLAM	682.264	639.906	760.953	694.595	642.691	684.082

Kaynak: INC,KİB

1.3. İthalat

Dünyadaki en büyük fındık ithalatçısı ülkeler sırasıyla İtalya, Almanya, Fransa, Kanada, Belçika, Rusya ve İsviçre'dir. Çikolata ve şekerleme sanayisinin gelişmiş olduğu ithalatçı ülkeler, aynı zamanda fındığın ikamesi olan bademin de en önemli alıcısı durumundadırlar. Ancak aşağıdaki tablo incelendiğinde gelişen gıda endüstrisinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için Kanada'nın da son yıllarda fındık ithalatını artırdığı görülecektir.

Tablo 3: Dünya Fındık İthalatı (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton)

ÜLKE	2011	2012	2013	2014	2015	Ortalama
İTALYA	94.904	94.790	115.959	126.519	113.654	109.165
ALMANYA	70.752	57.106	81.514	65.225	76.684	70.256
FRANSA	58.165	57.784	54.180	38.773	45.471	50.875
KANADA	21.549	22.240	24.449	39.039	42.244	29.904
BELÇİKA	48.463	13.944	14.604	9.492	11.396	19.580
RUSYA	28.166	26.358	18.370	9.605	7.525	18.005
İSVİÇRE	19.149	17.502	20.072	2.134	17.710	15.313
HOLLANDA	7.384	7.110	7.742	6.433	5.557	6.845
ÇİN	12.630	1.334	16.759	6.424	542	7.538
POLONYA	15.021	20.624	17.686	15.221	78	13.726
VİETNAM	9.330	340	5.651	9.962	13.901	7.837
İSPANYA	10.126	10.496	12.210	9.268	6.526	9.725
AVUSTURYA	6.366	5.062	5.778	4.748	5.179	5.427
MISIR	4.746	7.156	6.212	4.670	4.147	5.386
DİĞERLERİ	131.690	120.785	191.457	140.649	100.051	136.926
TOPLAM	538.441	462.631	592.643	488.162	450.663	506.508

Kaynak: INC

2. TÜRKİYE’DE FINDIK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ

2.1. Üretim

İlk defa Doğu Karadeniz Bölgesi’nde başlanan kültür ırkı fındık yetiştiriciliği; devletin fındığa 1964 yılından sonra alım garantisi vermesi, bölgeden yapılan göçler vb. etkenlerden dolayı önce Batı Karadeniz Bölgesi’ne daha sonra ise diğer bölgelere yayılmıştır. Çiftçi Kayıt Sistemi’ne göre Türkiye’de 43 ilde fındık yetiştiriciliği yapılmasına rağmen ticarete konu olan yetiştiriciliğin tamamına yakını Trabzon, Ordu, Giresun, Samsun, Düzce, Sakarya, Zonguldak, Artvin, Bartın, Kocaeli, Sinop, Gümüşhane, Kastamonu, Rize, Bolu ve Tokat illerinde gerçekleştirilmektedir. 2016 yılı TÜİK verilerine göre 705 bin hektarlık alanda fındık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Dikim alanlarının %60’ına tekabül eden 421.764 hektarlık alan, fındığın ekolojik bölgesi olan Doğu Karadeniz’de yer almaktadır.

Fındık Alanlarının Tespitine Dair 2014/7253 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’na göre 16 il ve bunlara bağlı 123 ilçede yasal olarak fındık dikimi yapılabilmektedir.

Ülkemizde son beş yıllık ortalama fındık üretimi 537 bin ton olmakla birlikte 2012 yılında 660 bin ton, 2016 yılında ise 420 bin ton olarak gerçekleşmiştir (TÜİK).

Tablo 4: İl Bazında Fındık Ekiliş, Üretim ve Verimi

İLLER	2012			2013			2014			2015			2016		
	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)
GİRESUN	101.532	121.773	83	81.342	117.729	69	25.327	117.137	22	101.014	117.111	86	37.591	117.087	32
ORDU	145.353	227.119	64	178.357	227.183	79	84.874	227.183	37	197.005	227.183	87	93.030	227.092	41
SAMSUN	88.392	88.341	100	69.392	89.594	77	65.011	89.594	73	94.975	90.623	105	67.855	93.608	72
TRABZON	58.767	64.544	91	44.537	65.485	68	31.065	65.432	47	47.283	65.350	72	28.978	65.553	44
SİNOP	1.024	1.665	62	1.112	1.676	66	1.078	1.676	64	678	802	85	483	800	60
RİZE	1.633	3.558	46	1.377	3.610	38	1.122	3.607	31	3.757	3.607	104	881	2.538	35
ARTVİN	9.414	11.322	83	14.420	8.850	163	9.346	8.665	108	6.894	8.665	80	5.022	8.694	58
DÜZCE	81.278	62.706	130	48.295	62.706	77	56.306	62.685	90	3.433	2.802	123	1.921	2.812	68
SAKARYA	118.057	69.082	171	64.540	72.175	89	84.865	72.173	118	1.425	1.701	84	1.080	1.701	63
ZONGULDAK	25.890	23.418	111	19.105	23.591	81	30.148	23.591	128	68.257	62.685	109	54.493	62.685	87
KOCAELİ	10.524	8.436	125	8.531	8.016	106	7.323	7.966	92	75.254	72.598	104	77.279	72.797	106
KASTAMONU	4.993	7.463	67	5.102	7.473	68	4.231	7.471	57	19.233	23.591	82	28.428	23.618	120
BARTIN	7.016	4.102	171	5.684	6.000	95	6.688	6.000	111	9.092	8.062	113	7.033	7.981	88
GÜMÜŞHANE	903	825	110	876	837	105	878	822	107	7.783	7.471	104	5.769	8.226	70
BOLU	0	0	0	0	0	0	364	1.089	33	6.203	6.000	103	7.153	5.937	120
TOKAT	0	0	0	0	0	0	506	2.752	18	1.443	1.089	133	228	1.201	19
DIĞER	5.224	7.053	74	6.330	7.219	88	2.868	3.299	87	2.272	3.287	69	2.743	3.115	88
TOPLAM	660.000	701.407	94	549.000	702.144	78	412.000	701.141	59	646.001	702.627	92	419.967	705.445	60

Kaynak: TÜİK

Türkiye’de dekar başına üretim ABD ve Gürcistan gibi üretici ülkelerden daha düşüktür. Türkiye’de 5 yıllık dönemde (2012-2016) dekara fındık verimi 77 kg’dır. FAO’ya göre 2010-2014 yılları arasında dekara fındık verimi Türkiye’de 107 kg iken ABD’de 285 kg, Gürcistan’da 184 kg, İtalya’da 151 kg ve İspanya’da 110 kg’dır.

Türkiye’nin fındık veriminde yıllara göre önemli dalgalanmalar da görülmektedir. İklim şartları, gerekli kültürel işlemlerin yeterince yapılmaması ve fındık bitkisinde görülen periyodisite gibi etkenler verimdeki dalgalanmayı artırmaktadır. Fındık bahçelerinin genelde yaşlı olması, ocakların ise sık dikili olmasından dolayı Trabzon, Giresun ve Ordu illerindeki verim seviyesi; Kocaeli, Sakarya ve Düzce illerinin verim seviyesine göre daha düşüktür. Sakarya ve Düzce illerindeki üreticilerin işletme büyüklükleri ve verim düzeylerinin daha yüksek olması nedeniyle bu bölgedeki dikim alanları hızla artmaktadır.

2.2. Tüketim

Fındığın iç tüketimi konusundaki veriler yetersiz olup üretim ve ihracat miktarları ile devir stoklarından yola çıkılarak kabuklu fındık cinsinden iç tüketimin yıllık 100–120 bin ton civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Yetersiz tanıtım ve bilgi eksikliği, fiyatların yüksek bulunması, çerez olarak tüketiminin yaygın olmaması ile ikame ürünlerin fazlalığı gibi etkenler tüketimin artırılmasındaki en önemli engelleri oluşturmaktadır.

Tablo 5: Türkiye Fındık Tüketimi (Kabuklu karşılığı, Ton)

2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	ORTALAMA
135.000	150.000	142.000	100.000	120.000	129.400

Kaynak: TMO tahmini

Tabloda yer alan yüksek tüketim rakamları, FKB ve TMO'nun arz fazlası stoklarını yağ imalatında kullanmasından kaynaklanmaktadır. Son yıllarda fındık iç tüketim miktarı 100–120 bin ton civarında olup yağ dâhil son 5 yıllık tüketim ortalaması 129 bin tondur.

2.3. İhracat

Türkiye’de üretilen fındığın %15-20 kadarı iç piyasada tüketilmekte, %80-85’i ise ihraç edilmektedir. Türkiye’nin 2012–2016 yılları arasındaki ihracat (yıllık) ortalaması 252 bin ton iç fındıktır. 2016 yılında ülkemiz fındık ihracatının %58’ini natürel iç fındık, %16’sını işlenmiş fındık, %26’sını ise ileri işlenmiş fındık olarak yapmıştır (KİB).

Fındık ihracatımızda AB’nin payı 2001 yılı verilerine göre %81,2 iken bu oran 2016 yılında %77 olarak gerçekleşmiştir. Bunun nedeni ise ihracat yapılan ülke sayısının son yıllarda artmasıdır. İhracattaki son 5 yıl ortalamaya göre ilk sırayı %22,8 ile Almanya, ikinci sırayı ise %21,02 ile İtalya almaktadır. Diğer önemli pazarları sırasıyla Fransa, Avusturya, Belçika, Kanada, İsviçre ve Polonya oluşturmaktadır (KİB).

Tablo 6: Türkiye İç Fındık İhracatı(Yıl bazında)

YILLAR	İHRACAT MİKTARI (İç/Ton)	İHRACAT BEDELİ (Bin \$)	BİRİM İHRAÇ FİYATI (\$/kg)
2007	233.138	1.519.478	6,52
2008	228.402	1.407.872	6,16
2009	219.355	1.172.598	5,35
2010	252.305	1.544.786	6,12
2011	243.766	1.759.162	7,22
2012	265.744	1.802.463	6,78
2013	274.657	1.767.277	6,43
2014	252.528	2.314.253	9,16
2015	240.137	2.827.316	11,78
2016	227.556	1.981.334	8,71
2017 *	84.485	634.273	7,51

*Kaynak: KİB , * 8 Mayıs 2017 itibariyle*

Dünya fındık fiyatlarının belirlenmesinde ülkemizde oluşan fındık fiyatları etkin rol oynamaktadır. İhraç fiyatının yüksek olması durumunda en büyük rakiplerimiz olan İtalya ve İspanya, AB’nin sağladığı destekler ve nakliye avantajını kullanarak daha düşük fiyatla stoklarını eritmektedirler. Hasat dönemlerine devrolan stoklar ise genellikle ülkemizde kalmaktadır.

3. TMO'NUN FINDIK SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ

Fiskobirlik'in mali sorunlar yaşamaya başlaması ve üreticilere karşı olan yükümlülüklerini yerine getirememesi nedeniyle piyasa istikrarının sağlanmasını teminen TMO, 2006/10865 sayılı Kararname ile fındık alımıyla görevlendirilmiştir.

TMO; 2006–2007 sezonunda 163 bin ton, 2007–2008 sezonunda 163 bin ton (67 bin ton FKB), 2008–2009 sezonunda 368 bin ton olmak üzere toplamda 694 bin ton alım yaparak karşılığında net olarak 2,96 milyar TL ödemede bulunmuştur. 2008–2009 sezonunda 801 bin tonluk rekoltenin %46'sı alıma tabi tutularak Cumhuriyet tarihinin en yüksek müdahalesi gerçekleştirilmiştir.

TMO tarafından Karadeniz Bölgesi'ndeki 12 ayrı noktada lisanslı depoculuğa uygun toplam 150 bin tonluk modern depo yaptırılmış olup bu depolar, 2008-2013 yılları arasında kullanılmıştır.

2009/15202 sayılı Kararname ile 2009-2011 yıllarını kapsayan strateji çerçevesinde TMO'nun fındık alım görevi sonlandırılmış, üreticilere alan bazlı gelir desteği verilmeye başlanmıştır. Alan bazlı gelir desteği olarak toplam 5,2 milyar TL ödemede bulunulmuştur.

Strateji kapsamında TMO ise arz fazlası stoklarının bir kısmını yağ imalatında değerlendirmiş, arz açığı olduğu dönemlerde piyasa ihtiyacını stoklarından satış yaparak karşılamış, satışlarını hasat öncesinde durdurmuş ve üreticiden olan arza imkân sağlamak amacıyla ocak ayından önce satış yapmamıştır.

Bunların yanı sıra 2009-2012 yılları arasında fındık ve mamullerinin tüketimini artırmak amacıyla imal ettiği kavrulmuş iç fındık, şekerli fındık ezmesi ve rafine fındık yağını TMO iş yerlerinde; kavrulmuş-kıyılmış iç fındıkları ise fındıklı ekmeğin üretimi için İstanbul, Ankara, İzmir ve Antalya Halk Ekmek fabrikalarına satmıştır.

2014 yılı Ekim ayı itibarıyla kabuklu fındık stoklarının tamamı tasfiye edilmiş olup alımlarla oluşan 694 bin ton kabuklu fındık stoku; 199 bin tonu piyasaya, 80 bin tonu Kararnameler kapsamında FKB'ye satış, 29 bin tonu kavrulmuş fındık ve mamulleri imalatına, 386 bin tonu ham fındık yağı imalatına verilmek suretiyle değerlendirilmiştir.

4. ÖNEMLİ FINDIK ÜRETİCİSİ ÜLKELER VE İZLEDİKLERİ POLİTİKALAR

ABD'deki Oregon Fındık Yetiştiricileri (HGO), ABD fındığının en büyük işleyicileri ve pazarlayıcılarıdır. Bu birlik, fındık yetiştiricilerinin oluşturduğu bir kooperatif olup 5 yıllık ortalamaya göre 34 bin tonluk üretimle dünya fındık arzının %4'ünü gerçekleştirmekte ve 26 bin ton ihraç etmektedir.

İtalya son beş yıllık ortalamaya göre 104 bin ton fındık üretimiyle dünya fındık arzının %13'ünü gerçekleştirmekte olup buna ilave olarak yıllık ortalama 109 bin ton kabuklu fındık ithal, 33 bin ton kabuklu fındık ihraç etmektedir (INC).

Azerbaycan son beş yıllık ortalamaya göre 38 bin ton fındık üretimiyle dünya fındık arzının %5'ini gerçekleştirmekte olup yıllık ortalama 18 bin ton fındık ihraç etmektedir (INC).

Gürcistan son beş yıllık ortalamaya göre 43 bin ton fındık üretimiyle dünya fındık arzının %5'ini gerçekleştirmekte olup buna ilave olarak yıllık ortalama 40 bin ton kabuklu fındık ihraç etmektedir (INC).

İspanya ise son beş yıllık ortalamaya göre 19 bin ton fındık üretimiyle dünya fındık arzının %2'sini gerçekleştirmekte olup buna ilave olarak yıllık ortalama 9 bin ton kabuklu fındık ithal, 4 bin ton kabuklu fındık ihraç etmektedir (INC).

Türkiye'nin birim alandan diğer üretici ülkelerden daha düşük verim elde etmesi, uluslararası piyasalardaki rekabet gücünü azaltmaktadır. Bununla birlikte Azerbaycan ve Gürcistan'daki üretim artışının önümüzdeki yıllarda ülkemizin fındık ihracatını olumsuz etkileyebileceği söylenebilir. Son yıllarda dış piyasalarda fındık fiyatlarının yüksek olması ve bu ülkelerde üretim maliyetlerinin düşük olması nedeniyle fındık üretimi yaygınlaşmaktadır. Çikolata sanayinde faaliyet gösteren firmalar da ham madde giderlerini azaltmak amacıyla Azerbaycan ve Gürcistan'da fındık yetiştiriciliğini teşvik ederek Türkiye'nin pazardaki etkinliğini azaltmayı hedeflemektedirler.

Bir diğer husus da fındığın ikame ürünü olan bademin dünyada tüketiminin ve çikolata, şekerleme sanayisinde kullanımının artmasıdır. Badem fiyatlarının fındığa göre daha istikrarlı olması ve Kaliforniya Pazarlama Kurulunun izlemiş olduğu etkin pazarlama politikasının etkisiyle dünyadaki badem ithalatı, fındığa göre daha hızlı bir şekilde artmaktadır.